

Abstrakt

Toto pojednání si klade za cíl nastínit podíl letců z českých zemí na formování, organizační a personální výstavbě, technickém rozvoji a na operačním nasazení rakousko-uherského letectva v období předcházejícímu vzniku 1. světové války a zejména v jejím průběhu. Zároveň se pokusí o stanovení jejich procentuálního podílu v celém rakousko-uherském armádním i námořním letectvu.

Národnostní (či zemská) problematika u rakousko-uherského letectva nebyla dosud předmětem historického výzkumu v žádném z nástupnických států. Důvodem byl fakt, že u této mladé zbraně nebyla – na rozdíl od jiných zbraní – statisticky sledována. Pro rakouskou historiografii nepředstavovalo národnostní složení c. a k. letectva téma hodné přiměřené pozornosti. V české, respektive československé se na dlouhou dobu prosadila dobově podmíněná teze o tom, že čeští letci byli v rakousko-uherských leteckých silách zastoupeni „v nepatrném počtu“.

Tato letitá teze, která ovšem nikdy nebyla věrohodně doložena, je v této práci podrobena kritice, vedoucí k jejímu přehodnocení. Především rekonstrukcí a analýzou statisticky relevantních vzorků osob došlo ke zjištění, že ve skutečnosti zastoupení letců z českých zemí bylo nadprůměrné a Češi v něm měli solidní zastoupení. Přesto však nikoli takové, jaké by odpovídalo jejich národnostnímu zastoupení v celé monarchii. Současně s tím jsou nastíněny i příčiny tohoto stavu, které byly objektivního i subjektivního rázu.

Práce je rozdělena na několik částí. V první je nastíněna geneze a předválečné počátky rakousko-uherského vojenského letectví včetně jeho nezanedbatelných, mnohdy i rozhodujících „českých“ souvislostí – v etnickém i zemském smyslu. Podobně jako tomu bylo i u jiných států, tak i zde byla aviatika zpočátku doménou civilní sféry. Do té vojenské pronikala jen s obtížemi, danými celkovou průmyslovou zaostalostí monarchie, fiskální politikou státu i konzervativními postoji armádních špiček.

Následuje nastínění problematiky jeho organizační a personální výstavby, technického rozvoje a operačního nasazení na frontách 1. světové války – v Rusku, Srbsku, Černé Hoře, Albánii, Rumunsku a především v Itálii, která se stala největším a nejnáročnějším bojištěm rakousko-uherského letectva.

Další kapitoly jsou věnovány problematice podílu letců z českých zemí a metodologickým úskalím při jeho zjišťování. Současně s tím nastiňuje zastoupení Čechů a českých Němců u některých vybraných jednotek rakousko-uherského letectva – od těch nejelitnějších až po ty nejběžnější. Uvede i příklady jednotek, jimž veleli etničtí Češi, a to od nejnižších až po ty nejvyšší úrovně velení.

V této souvislosti je pojednána i problematika loajality národnostně pestrého c. a k. letectva, a to právě s důrazem na jeho české příslušníky. Podrobuje kritice dobově podmíněné účelové legendy o několika případech údajně vědomých dezercí na protivníkovu stranu. Na druhou stranu nepomíjí skutečnost, že někteří v zajateckých táborech zvolili vstup do „nepřátelského“ vojska a analyzuje příčiny, které byly historického i psychologického rázu. Tím by práce měla současně představovat příspěvek k tzv. sporu o českého vojáka za 1. světové války.

Rozsáhlá je přílohová část práce. Její nejrozsáhlejší část sestává z detailních případových biografických studií více než padesáti letců z českých zemí. V závěrečné tabulkové části pak dominuje personální složení řídicích orgánů jednotlivých složek c. a k. letectva, seznamy recipientů vysokých vyznamenání a přehledy nejúspěšnějších letců.

Přestože jde o problematiku dílčí a specifickou, lze na ní vysledovat a doložit určité obecné vývojové trendy nejen v rakousko-uherské a potažmo československé armádě, ale i v jejich národních společnostech v prvních dekádách 20. století.

Klíčová slova

Rakousko-uherská armáda, rakousko-uherské námořnictvo, rakousko-uherské letectvo, 1. světová válka, národnostní složení, česko-německé vztahy, historie letectví, letecké operace